

Микола Вегеш

Жодного дня без новацій

Вегеш Микола Миколайович народився 28 листопада 1962 року в с. Міжгір'я на Закарпатті. Закінчив історико-педагогічний факультет Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника. П'ять років життя присвятив дослідженню вітчизняної історії доби феодалізму під керівництвом академіка В. В. Грабовецького. З 1984 року викладав історію та суспільствознавство в середній школі, очолював методичне об'єднання вчителів історії. На початку 90-х років закінчив аспірантуру Ужгородського державного університету, де працював спершу асистентом, а після захисту кандидатської дисертації — доцентом кафедри історії України. В 1998 році захистив докторську дисертацію. Відтак обійняв посаду професора кафедри політології, а згодом — завідувача. Чотири роки очолював Науково-дослідний інститут карпатознавства, головував у Закарпатському відділенні Всеукраїнського біографічного товариства. З 2004 року працював деканом історичного факультету, а торік був обраний ректором УжНУ.

Лауреат премій ім. В. Гренджі-Донського та академіка І. П. Кирп'якевича, академік Міжнародної слов'янської академії наук, нагороджений грамотою Верховної Ради України "За заслуги перед українським народом" та грамотою Всеукраїнського братства ОУН-УПА. Доктор історичних наук, професор. Одружений, має двох синів.

Микола Вегеш — людина добре znana в наукових колах України та поза її межами. У його творчому добутку — понад 850 публікацій, серед яких 450 наукових. Ці праці увійшли до двох багатотомних видань: "Історичні дослідження" в 7 томах (2000-2001 рр.) та "Історія і політика" в 4 томах (2005 р.). Серед наукових робіт — десятки навчально-методичних посібників, монографій та розвідок з політології, історії української державності, геополітики, основ наукових досліджень. Ці праці вже побачили світ і досягли визнання в США, Канаді, Великій Британії, Чехії, Словаччині, Угорщині, Румунії.

Зайве казати про популярність Миколи Вегеша в рідному Ужгороді. Енергійний та інтелігентний, принциповий і людяний — ось лише деякі не-

заперечні риси його вдачі, які за ним визнають і друзі, і недоброзичливці.

Нині він стоїть на чолі велетенського господарства: Ужгородський національний університет — це май-

же 65 навчальних та адміністративних корпусів. Це — власне видавництво і сучасний спортивний комплекс із закритим 25-метровим плавальним басейном. Це — ботанічний сад і зо-

ологічний музей, високогірна біологічна база в с. Колочава та спортивно-оздоровчий табір "Скалка", санаторій-профілакторій та гірськолижна база "Плішка" численні гуртожитки та готелі, це... Утім перелічувати можна було ще довго.

Чи легко керувати найпопулярнішим та

Один з корпусів університету

же 14-тисячний колектив викладачів та студентів. Це — навчальний та науковий центр, що налічує 16 факультетів та розгалужену систему науково-дослідних інститутів, розміщених у

найстарішим у Закарпатті й водночас одним з найбільших у західному регіоні України осередком освіти і науки? На це запитання Микола Миколович відповідає з усмішкою: —

— Звісно, це непросто, але цікаво! Я маю прекрасну команду молодих (середній вік — 42 роки) і дуже ініціативних помічників, з якими складні завдання видаються набагато простішими. Усі вони розділяють моє кредо: "Жодного дня без новацій!". Тож коли день у нас проходить без створення чогось нового, появи якоїсь цікавин-

університету іншим — по-справжньому новим, сучасним, європейським — треба докласти максимум зусиль, аби реалізувати задумане.

Перш за все йдеться про встановлення прозорої системи навчального процесу та вступу до нашого навчального закладу. Робимо все, щоб унеможливити розвиток корупції та

сторінці університету, буквально в режимі "он-лайн", а також висвічувалися на великому моніторі в фойє, тож батьки вступників мали можливість одразу дізнатися про перебіг іспиту. Таким чином ми уникнули проблем, пов'язаних із непрозорими вступними іспитами: не було підстав до звинувачень у несправедливості систе-

Огляд стародруків у бібліотеці-музеї університету

ки, започаткування чогось важливого або хоча б народження хорошої ідеї — вважай, він пройшов дарма!

Я був обраний ректором саме 2005 року. І розцінив це як знак: рік, коли відзначався 60-літній ювілей університету, мав стати поворотним для його подальшої долі. Ми з колегами зрозуміли, що маємо реальну нагоду докорінно змінити на краще майбутнє УжНУ. А з огляду на те, що термін обрання обмежується наступними семи роками, ми від першого дня не дозволяємо собі розслаблятися: працюємо не шкодуючи особистого часу. Поки є енергія та настрій зробити життя

хабарництва, які в Україні вже добре набили оскомину. І ось уже торішні вступні іспити ми зробили показовими: система, за якою визначався рівень освіченості абітурієнта, була доступною для спостереження всім охочим. По-перше, запросили журналістів, які могли бути присутні на будь-яких іспитах. По-друге, оцінка екзаменованому виставлялася й оголошувалася одразу на іспиті, причому за допомогою комп'ютерних тестів, шляхом сканування екзаменаційних робіт. По-третє, результати (набрані бали) одразу публікувалися у всесвітній мережі Інтернет, на веб-

ми та заангажованості викладачів. До речі, результати тих іспитів були приголомшливими. Якщо раніше максимальну кількість балів (60) мали кількості вступників, то цього разу — лише один (!) із понад 5000.

Не менш важливим вважаю й розвиток структури університету. Так, 2005 року налічувалося 14 факультетів, а нині маємо вже 16: виокремився факультет суспільних наук, який об'єднав такі галузі науки, як соціальна робота, політологія, філософія, новим надбанням став також географічний факультет.

Цьогоріч готуємо до відкриття ще й стоматологічний, а відтак на базі медичного факультету, який був і є традиційно потужним (існує з перших днів університету), плануємо відкрити Інститут медицини. Давно на часі стоїть питання щодо відкриття фа-

абстрактні поняття, якими не варто керуватися, то їй можна лише поспівчувати. Така людина дарма марнує своє життя, не приносячи користі ані людям, ані світові, ані бодай самій собі. Згоден, інколи долати опір системи, переборювати її тиск буває

рої державницької системи. Я щасливий, що зміг витримати той нелегкий час, коли мене цькували в газетах та викликали до начальства на неприємні розмови. Інакше й бути не могло: я був довіреною особою Віктора Ющенка, оскільки давно поділяв

Посол США Джон Гербст на зустрічі зі студентами

культету лісової справи. Отож плани маємо, і працювати є над чим, — простір для творчості та роботи справді безкрай. Це й додає наснаги, спонукає не покладати рук, діяти з максимальною самовіддачею.

Зростати день за днем — це гідна мета для будь-кого. І я задоволений, що ніхто не може обвинуватити мене, ніби я дію з корисливих мотивів. А якщо хтось таке й скаже про мене, то вчинить це без жодних підстав. Бо якби я прагнув чогось тільки для себе особисто та для своєї рідні чи друзів, то, мабуть, насамперед подбав би про те, як наповнити власні кишені. Але той факт, що на сьогодні я із сім'єю мешкаю в готельному номері університету, а на момент обрання ректором жив у гуртожитку, свідчить, гадаю, сам за себе. Якщо для людини совість та порядність — то лише слова або

складно. Скажімо, у радянські ще часи я мав проблеми зі вступом до аспірантури, бо не був членом КПРС. Через це захистився трохи пізно, але зберіг совість і право поважати себе. Зрештою, усі ті перепони не завадили надолужити втрачений час пізніше, за незалежної України, коли з'явилися більш сприятливі умови. Зрештою наукові звання та інші регалії — це речі досить умовні, головним був і залишається повсякденний рух уперед. Рух, який не завжди вимірюється ступенем чи посадою. Є речі, котрі стоять вище за примітивний кар'єризм та прагнення наживи. Я переконався в цьому вже вкотре під час помаранчевої революції, коли доля всім нам приготувала перевірку на силу характеру та людяність. Надто ж це стосувалося саме керівних посадовців, бо саме на них прийшовся найбільший тиск ста-

його демократичні погляди. У політиці я не новачок — маю 15-річний стаж активної партійної діяльності, пережив багато виборчих кампаній і непогано знаюся на вітчизняному політичному розкладі. Спостерігав не раз, як на очах перефарбовувалися з одного кольору в інший спритники від влади, але жодного разу мені навіть не спадало на думку вчинити так само. Хоч би як сутужно не було, намагався дотримуватися загальнолюдських принципів справедливості та демократизму. Через це доля й привела мене до "Нашої України" ще в той час, коли вона була не надто популярною в Україні. Залишаюся з нашоукраїнцями й зараз: рік тому мене обрали головою Ужгородської міської партійної організації.

Партійна та громадська робота — це вагома й дуже цікава частина мого

життя, та перш за все я — науковець. Історія стала справою мого життя ще з дитинства, коли семикласником я обрав її як майбутній фах. Уже тоді, готуючись до уроків, ніколи не обмежувався підручниками, а намагався знайти якомога більше додаткової літератури за кожною з тем. І до сьогодні більш цікавого способу розпорядитися часом, ніж присвятити його дослідженню того чи іншого історичного факту, я собі не уявляю. Найбільш важливою й вартою уваги вважаю історію рідного краю: я присвятив їй десятки років, колись стояв у витоків цієї галузі науки, навіть вивів популярний нині термін "Карпатська Україна". Саме цій тематиці присвячені мої кандидатська та докторська дисертації.

Подобається мені брати участь і в колективній дослідницькій діяльності. Нерідко ми з колегами випускаємо спільні монографії й навіть енциклопедичні видання. На щастя, Ужгородський університет має прекрасний редакційно-видавничий підрозділ, без якого всім нашим науковцям складно було б забезпечувати науковий поступ. В університеті налагоджено випуск низки спеціалізованих періодичних видань, завдяки яким ми з колегами можемо поділитися зі світом результатами свого наукового пошуку. Серед них відомі в Україні "Наукові вісники Ужгородського університету" (за різними факультетами), "Carpathica-Карпатіка", "Акта-Гунгаріка", "Проблеми романо-германської філології", "Сучасні дослідження з іноземної філології" та ще багато інших. Крім того, видаються й посібники та праці наших науковців.

Намагаємося не відставати від провідних країн світу, а по зможі й випереджати їх у своїх наукових пошуках. Залишатися в курсі останніх наукових новин дозволяють постійно проваджувані нами конференції, симпозіуми, семінари, круглі столи, до участі в яких ми запрошуємо іноземних науковців. Щороку університет приймає близько 200 іноземних фахівців, аспірантів та студентів. Багато юнаків та дівчат з різних країн здобувають у нас вищу освіту. Адже ми маємо що їм запропонувати. Понад 80 кафедр готують фахівців за 24 напрямками та більш як 40 спеціальностями. Щодо якості освіти, то вітчизняні навчальні заклади здавна славляться універсальністю та ґрун-

товністю знань, що їх передбачає університетська програма. Найвищою мірою це стосується Ужгородського університету з його 60-літньою історією та сталими традиціями.

Ужгородці теж виїздять за кордон, аби перейняти позитивний досвід сусідів. Щороку кількості викладачів мають відрядження до європейських та американських країн. Студенти мають нагоду попрактикуватися в Словаччині, Великій Британії, Бельгії, Франції.

У результаті налагоджених взаємин із вищими навчальними закладами понад двадцять країн світу напрацьовано спільні програми, створено наукові центри, організовано співпрацю щодо отримання іноземних грантів на розвиток освіти та науки в Україні. Ми не відмежуємо себе від світу, а навпаки прагнемо тіснішої інтеграції. Наразі триває запровадження Болонських стандартів освіти, які дозволять уніфікувати українську систему вищої освіти з укладом, прийнятим у розвинутих країнах. Утім, тут маємо діяти виважено, уникаючи перегинів та безоглядного копіювання чужого досвіду. Слід урахувати особливості ментальності українців та, спираючись на надбання багатовікової самобутньої культури нашого народу, адаптувати згадану систему до вітчизняних умов. Я гордий, що ужгородці одними з перших на теренах нашої держави взялися до запровадження прогресивної Болонської системи. Вона має багато позитивних рис. Зокрема, обмежує простір для корупції, адже роль іспиту мінімізується: наголос робиться на постійну роботу студента впродовж семестру. За рахунок іспитів додається час канікул — студенти краще відпочивають. Завдяки уніфікації програм з'являється можливість, наприклад, закінчити 2 курси в Ужгороді, а наступні опановувати в будь-якому університеті Європи, не втрачаючи жодної ланки навчання.

Першими ластівками в освоєнні нової схеми навчання стали 2 спеціальності — хімія та політологія. Роботу гальмує брак коштів, адже європейська освіта потребує насамперед прекрасного матеріального забезпечення, модернізації освітнього процесу, а на рівні держави проблему фінансування поки що не вирішено. Самотужки підняти таку справу — непосильне завдання для нашої вищої школи.

Студентам Болонська система подобається, чого не скажеш про викладачів. Я маю на увазі тих, хто звук до

застарілих методів, випрацюваних за компартійними канонами багато десятиліть тому. Таким наставникам важко звикати до нових вимог часу й, можливо навіть мимоволі, вони опираються новаціям. Проте поступ не спинити, тож, гадаю, невдовзі Україна ввійде до когорти країн-лідерів у царині якісної вищої освіти.

Іноколи мене запитують, як можна поєднувати багато різних за напрямками та специфікою занять, причому без шкоди щодо якості зробленого. Я вважаю, що треба просто любити життя, свою професію, людей у цілому. А ще мати надійний тил — хорошу сім'ю. Моя дружина теж належить до наукового світу, вона — філолог, викладач кафедри української мови. Ми познайомилися ще в студентські роки в Івано-Франківську, відтоді йдемо по життю разом, підтримуючи одне одного. Так само, як і я, вона має досить скромні потреби й звикла задовольнятися найменшим, тож тут маємо цілковите порозуміння. Старший син Ігор, гадаю, бачить себе в майбутньому науковцем. Принаймні, він, будучи студентом III курсу, вже має три наукові публікації. Молодший син Іван поки що п'ятикласник, тож з майбутнім фахом йому ще належить визначитися. На жаль, мені часто не вистачає часу поспілкуватися з дітьми. Буває так: іду на роботу — вони ще сплять, а приходжу — вони вже в ліжках. Утім, коли видається вільна часинка, обов'язково проводимо її разом.

Наука майже не залишає часу на хобі. Але вони в мене є. Так, жодного дня не можу прожити, не прочитавши щонайменше 100 сторінок цікавої книжки. Подобається слухати музику: маю непогану фонотеку, де зберігаю концерти західних груп 70-80-х років ХХ століття. І, звісно ж, спорт: як без нього? Адже університет наш славиться не лише освітою, а й спортивними досягненнями. Надто ж це стосується гандболу. Але я віддаю перевагу футболу. У юності навіть грав у одній з міських команд Івано-Франківська, був голкіпером. Тепер часто збираємося з друзями пограти в футбол: хоч і не юнаки вже, але голи забивати ще вміємо.

Я вважаю себе щасливою людиною, адже доля дала мені можливість робити улюблену справу й бути корисним для людей. Головне ж — навколо мене одностудентів, на яких можу розраховувати як на самого себе. А чи не це є найкращим даром долі?